

El personatge

Josep Maria Sala i Trepapat (1941-1985)

Pere Puigdomènech

La vida de Josep Maria Sala i Trepapat és la d'un home de casa nostra compromès de manera completa a fer una recerca de nivell internacional. Quan estava en el millor moment de la seva carrera, a quaranta-quatre anys, una leucèmia va posar fi al seu esforç. Malgrat que la seva feina de recerca la va fer tota a diferents països fora del nostre, i sobretot a França, no va deixar mai de respondre a les sollicituds que fèiem des de Catalunya i en particular de la Societat Catalana de Biologia.

La biografia de Josep Maria Sala i Trepapat és la d'una persona inquieta que va buscar sempre la manera de fer una recerca del més alt nivell possible. Havia nascut a Agramunt i va començar a estudiar ciències a la Universitat de Saragossa però ben aviat es va traslladar a Madrid a estudiar a l'Escola d'Enginyers Agrònoms. La sortida clàssica de l'Escola era l'empresa però Josep Maria va anar a fer recerca a l'Institut de Biologia Cel·lular de Madrid. La seva aventura científica havia començat. En aquells temps, però, les possibilitats de treballar en recerca a Espanya eren molt limitades i per això va anar a l'Institut Pasteur de París i d'aquí a on havia de ser la seva institució, el CNRS.

També en les seves línies de treball Josep Maria Sala i Trepapat va insistir fins a trobar aquella que li permetés estar en la frontera del coneixement. En la seva primera etapa en el CNRS, i a la Universitat de Bangor a Galles, on va treballar en el seu doctorat, la seva feina anava dirigida a l'anàlisi de les activitats enzimàti-

ques de sistemes bacterians com *Azotobacter*. Va ser quan va tornar a França al Laboratoire d'Enzymologie de Gif-sur-Ivette, on s'incorpora a la plantilla del CNRS a partir de 1973, quan va descobrir el món emergent de la regulació dels gens en els sistemes superiors. Per aprofundir-hi es trasllada al Caltech a Pasadena, Califòrnia, en un dels laboratoris pioners en el tema.

Cal tenir en compte que els inicis de la dècada dels setanta és quan es descobreixen les tècniques del DNA recombinant que obren el pas a la moderna biologia molecular. Apareix la possibilitat de descobrir l'estructura i el funcionament de gens, es parla de biotecnologia i patents i el 1975 es discuteixen les possibles regulacions de bioseguretat relacionades amb aquestes. A partir de 1974 en Josep Maria comença a publicar articles sobre receptors hormonals lligats a la cromatina i en una llista impressionant d'articles fets a Caltech demostra dominar les tecnologies del DNA recombinant que aplica als gens que codifiquen l'albú-

mina, una de les proteïnes més abundants del plasma sanguini. Ell es troba entre les persones que primer aïllen gens a Europa i n'estudien l'estructura i regulació. És interessant que les seves últimes publicacions inclouen resultats sobre gens humans. Les relacions entre aquests i el desenvolupament de tumors ja estaven sent descobertes.

Josep Maria Sala i Trepapat va fer la seva vida científica a França i en el CNRS en particular. Introduir-se en el món elitista de la ciència francesa no va ser fàcil per a ell, però tampoc no oblidava la terra dels seus orígens. Quan la Societat Catalana de Biologia va organitzar el primer curs del que s'anomenava aleshores *enginyeria genètica*, no va ser difícil convèncer-lo a ell i a en Miguel Beato que vinguessin a Barcelona com a professors. Va ser en aquell curs el 1982 quan es van fer els primers experiments de les noves tecnologies a casa nostra i en Josep Maria mai no va dubtar a ajudar la gent jove de casa nostra a aplicar-les. El seu bon caràcter i el rigor de la seva feina ajudaven a col·laborar amb ell. És realment paradoxal que si analitzem les seves publicacions i el seu impacte trobem el màxim l'any 1984, just quan se li va declarar la seva malaltia. Estava, per tant, en el màxim de la seva carrera. És també interessant que algunes de les seves publicacions van anar apareixent després i en trobem fins a l'any 1992. És certament un tribut al reconeixement que ell va deixar entre la seva gent. •